

RECENZE PUBLIKAČNÍCH VÝSTUPŮ PROJEKTU

Profesní rozvoj učitelů prostřednictvím spolupráce ve prospěch kariérového vzdělávání všech žáků

Iva Kirovová

Výstupem projektu Erasmus+ s názvem *Profesijný rozvoj učiteľov prostredníctvom spolupráce v prospech kariérového vzdelávania všetkých žiakov¹* jsou tři navzájem související publikace: „Kariérová výchova na základnej škole a v predškolskom vzdelávaní“ (Jaššová & Csirke, 2023), „Zpráva o rozvoji kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním věku“ (Csirke & Jaššová, 2023b) a „Sborník příkladů dobré praxe v oblasti rozvoje kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním vzdělávání“ (Csirke & Jaššová, 2023a).

Jak autorky (Jaššová & Csirke) sdělují v úvodní kapitole publikace „Kariérová výchova na základnej škole a v predškolskom vzdelávaní“ (2023), cílem projektu bylo zvýšení (respektive rozvoj) kompetencí učitelů potřebných pro implementaci prvků kariérového vzdělávání do výuky a pro rozvoj (respektive zvýšení) kvality podpory kariérového rozvoje žáků ve škole. Projekt realizovaly metodičky v oblasti kariérového vzdělávání a poradenství, z České republiky Andrea Csirke, a ze Slovenské republiky Maja Jaššová a Alena Hrašková. Do projektu se zapojily tři základní školy z České republiky a dvě ze Slovenska (ZŠ Jílové, ZŠ a MŠ Miřetice, ZŠ Zaječice, ZŠ Korňa, ZŠ Zákopčie). Pro porozumění východiskům projektu a následné aplikaci ve školách je vhodné začít právě touto publikací.

Kariérová výchova na základnej škole a v predškolskom vzdelávaní

Publikace je ve slovenštině. Celkově má rozsah 34 stran a je strukturována do pěti hlavních kapitol, kromě úvodní a krátké závěrečné části, informací o autorkách a seznamu literatury.

V Úvodu autorky vysvětlují své rozhodnutí používat v publikaci pojmy kariérové vzdělávání a kariérová výchova jako synonyma. I když se o synonyma nejedná, své pojetí zdůvodňují přijetím pojmu kariérová výchova ve Slovenské republice pro část vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Kariérovou výchovu považují jako součást komplexní podpory kariérového rozvoje doplňující kariérové poradenství.

¹ Projekt č.2021-1-SK01-KA210-SCH-000031349 realizoval Spolek Kým čím být, z. s. ve spolupráci se Združením pre kariérové poradenství a rozvoj kariéry ze Slovenska.

Vzdělávání pojmají jako proces získávání a rozvoje kompetencí, jehož součástí je výchova. Tu objasňují jako proces rozvoje postojů. Výchovu nelze zúžit na proces rozvoje postojů (jakých?), jak vyplývá i z cílů kariérové výchovy uvedených na s. 15. Téma kariérové výchovy je obsahem první kapitoly (s. 4–7). Zahrnuje různé aspekty problematiky procesu kariérového rozvoje, který, jak autorky upozorňují, začíná již v předškolním věku a probíhá v průběhu celého života. Kromě toho zmiňují významné faktory ovlivňující kariéru, z nichž zdůrazňují zejména význam školy pro utváření sebehodnocení a porozumění možnostem uplatnění. Prezентují varianty zařazení kariérové výchovy / kariérového vzdělávání v českých a slovenských školách.

Dále upozorňují na stále se zvyšující význam rozvoje kariérových kompetencí (CMS), jejichž rozvoj je potřebný celoživotně. Autorky rozdělily kariérové kompetence do tří skupin. Současně poznamenávají, že v odborných informačních zdrojích existují rozdíly ve vymezení i v typologii kariérových kompetencí. Uvádějí odkazy na slovenskou publikaci o CMS a také na nový rámec kariérového rozvoje z Velké Británie rozlišující šest vzdělávacích oblastí. Kapitulu uzavírá odkaz na online vzdělávací program s názvem „Kariérové poradenstvo pre 21. storočie“ vytvořený v rámci programu Erasmus+ zahrnující také modul Kariérové vzdělávání. Možnostem implementace kvalitní kariérové výchovy ve školách se věnuje druhá kapitola (s. 8–11). Seznamuje s osmi Gatsbyho kritérii kvality kariérového vzdělávání a kariérového poradenství ([the Gatsby Benchmarks](#)) používanými ve Velké Británii pro srovnávání kvality. Tato kritéria autorky stručně objasňují a doplňují je odkazy na relevantní zdroje v České a Slovenské republice.

Kariérový vývoj/rozvoj a souvislosti s vývojovými etapami, ontogenezí, jsou obsaženy ve třetí kapitole (s. 12–17). Autorky zdůraznily význam některých psychologických koncepcí, jako např. *self-efficacy* (do češtiny se překládá výjimečně jako sebeúčinnost), jejichž rozvoj je ovlivňován již v průběhu dětství rodiči, učiteli a dalšími významnými faktory. Uvádějí příklady podpory kariérového vývoje v kontextu kariérové výchovy / kariérového vzdělávání a cílů kariérové výchovy / kariérového vzdělávání. Jednotlivé etapy kariérového vývoje v návaznosti na možnosti jeho podpory ilustruje tabulka na s. 15 a s. 16. Na interakce a souvislosti mezi kvalitní kariérovou výchovou / kariérovým vzděláváním a významnými aktéry, na důležitost jejich spolupráce upozorňuje čtvrtá kapitola (s. 18–22; mj. některé aspekty jsou obsaženy i v Gatsbyho kritériích). Je evidentní, že významnými aktéry jsou rodiče dětí, zaměstnavatelé a samotné děti. Jaššová a Csirke (2023) poznamenávají, že je podstatné aktivní zapojení žákyň a žáků do kariérové výchovy / kariérového vzdělávání. V páté kapitole (s. 23–29) autorky poskytují řadu námětů, inspirací a doporučení. Zdůrazňují např. význam variability kariérových drah nebo vliv stereotypů na kariérové rozhodování. Ve stručném závěru je shrnutý význam kariérové výchovy / kariérového vzdělávání. Následují informace o metodických projektech a publikaci uzavírá seznam použité literatury.

Zpráva o rozvoji kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním věku

Následující publikace je v češtině, má rozsah 57 stran. Je strukturována do osmi kapitol. Kromě úvodní části a informací o metodických/autorkách, stejných jako u předchozí příručky, obsahuje krátkou anotaci a pět příloh.

V první kapitole (s. 5–6) autorky seznamují čtenáře s aplikací kariérového vzdělávání a poradenství v České a Slovenské republice. Rovněž informují o probíhající velké kurikulární reformě ve Slovenské republice a o revizích RVP ZŠ v České republice. Charakteristiky pěti základních škol, tří z České republiky a dvou ze Slovenské republiky, včetně pedagožek zapojených do projektu a jejich motivace, jsou obsaženy ve druhé kapitole (s. 7–10). Tři základní školy mají 1. a 2. stupeň a dvě jsou malotřídky, z nichž jedna zahrnuje i mateřskou školu. Ve třetí kapitole (s. 11–24) autorky popisují svůj koncepční přístup k rozvoji kariérového vzdělávání ve školách (pojetí kariérového vzdělávání, cíle, očekávané výstupy a následnou implementaci kariérového vzdělávání), který představovaly v úvodních workshopech v zapojených školách. Autorky poznamenávají, že kvůli pandemii covidu-19 nebylo možné realizovat workshopy pro celý pedagogický sbor. Aplikovaly principy otevřené komunikace, zajímaly se o očekávání zúčastněných škol a zapojených pedagogů, také i o jejich obavy. Zdůraznily návaznost kariérového vzdělávání na stávající situaci a podmínky v jednotlivých školách. Proto bylo potřebné zmapovat systém kariérového poradenství ve školách. V kapitole jsou popsány použité metody mapování, které jsou obsaženy v přílohách.

Východiskem účinné práce s žáky je identifikace jejich úrovně kariérového vývoje. Pro určení úrovně kariérového vývoje autorky vytvořily dotazník. Za inspirační zdroj při jeho tvorbě uvádějí Superovu škálu kariérového vývoje zahrnující osm dimenzí. K názvu dimenzí: sebekoncept se píše bez pomlčky, místo lokus kontroly se používá pojem místo kontroly a místo zvědavosti má být zvědavost. Do tvorby dotazníku byli zapojeni i žáci a žačky 8. ročníku ZŠ Korňa, což bylo jistě přínosné. Podrobnější informace o plánech práce se žákyněmi a žáky, o definování rozvojových cílů nebo o kariérových kompetencích, které kariérový tým sestavený ze zapojených pedagogů i autorek/metodiček plánuje rozvíjet, se čtenář může dočíst na s. 17–24. Text doplňují komentáře aktérů projektu, pedagogů. Popis tematických bloků kariérového vzdělávání na jednotlivých školách, aplikovaných metod nebo reflexe členů kariérových týmů poskytuje řadu podnětných informací.

Čtvrtá kapitola (s. 25–29) poskytuje popis a příklady možností, jak lze témata kariérového vzdělávání aplikovat ve výuce včetně reflexe pedagogů. Tato kapitola je ale uvedena větou: „Po definování klíčové kompetence a s ní souvisejících cílů...“ (s. 25). O jakou klíčovou kompetenci se jedná? O komunikační nebo o některou z kariérových kompetencí? Na reflexi aktivit je zaměřena pátá kapitola (s. 30–33), která je důležitá pro žákyně, žáky i pro učitele. V kapitole jsou totiž uvedeny příklady reflexí žákyň a žáků i členek kariérových týmů. V šesté kapitole (s. 34–35) je nastíněn význam setkání metodiček/autorek se zástupci zúčastněných škol, včetně sdílení zkušeností s jinými školami. Sedmá kapitola (s. 36–41) obsahuje shrnutí průběhu projektu, jeho vyhodnocení, včetně reflexí žákyň a žáků a členek kariérových týmů. Krátký závěr na s. 84 je osmou kapitolou, ve které autorky konstatují, že podpora kariérového rozvoje ve školách má většinou podobu kariérového poradenství.

Příručka je metodikou určenou pro širokou pedagogickou veřejnost, a proto je potřebné zmínit některé problematické formulace v textu. Např. v tabulce na s. 19, v záhlaví posledního sloupce je uvedeno: posun žáka/žákyně v postoji k probíranému vzdělávacímu cíli. Uvedené příklady v tomto sloupci ale představují očekávané výstupy, ne postoje, postoje se projevují v chování, ne ale lineárně, na projevy chování má vliv komplex faktorů. Rovněž jsou sporné některé formulace týkající se komunikačních dovedností / kompetencí na s. 22 nebo v „Příkladech rozvojových cílů pro 2. stupeň“ na s. 22–23. Např.: Je komunikační dovednost klíčovou kompetencí? Co jsou dovednosti a co kompetence? Nepřesnosti se vyskytují i v přílohách, např. v Příloze č. 4 by bylo potřebné objasnit používané zkratky průřezových témat (s. 50). V téže příloze se opakuje obdobná situace v souvislosti s postoji, již výše zmíněná, diskutabilní je i název posledního sloupce v tabulce na s. 51. V textu se vyskytují i gramatické chyby.

Přestože byly zmíněny problematické aspekty publikace, lze ji doporučit jako inspiraci pro implementaci kariérového vzdělávání / kariérové výchovy v mateřských a základních školách.

Sborník příkladů dobré praxe v oblasti rozvoje kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním vzdělávání

Jako autoři sborníku jsou uvedeny učitelky a učitelé z pěti základních škol zapojených do projektu. Sborník má rozsah 70 stran, střídá se text v češtině a slovenštině. Obsahuje příklady aktivit pro kariérové vzdělávání dětí v mateřské škole a na základní škole, které mohou být součástí různých předmětů. Aktivity do sborníku uspořádaly Andrea Csirke, Maja Jaššová a Alena Hrašková.

Všechny tři recenzované publikace jsou napsány srozumitelným jazykem, obsahují relevantní odkazy na další informační zdroje. Mohou být jistě přínosné pro všechny pedagogy v mateřských i základních školách, a nejen pro ty, kteří se věnují problematice kariérového vzdělávání / kariérové výchovy nebo kariérového poradenství. Vycházejí z aktuálních odborných poznatků. Poskytují vhled do problematiky kariérového vzdělávání (první recenzovaná příručka) a současně prezentují možnosti aplikace kariérového vzdělávání v mateřských a základních školách s potřebnou metodikou (druhá recenzovaná publikace) včetně reflexe zkušeností a příkladů vhodných aktivit (třetí publikace). Jediný problematický aspekt publikací, terminologie, souvisí mj. s kontextem vývoje kariérového vzdělávání / kariérové výchovy v České republice a Slovenské republice a s nejednotným přejímáním terminologie ze zahraničí, což přesahuje cíle těchto metodik.

Seznam zdrojů

CEC Resource Directory (n.d.). *Gatsby Benchmarks*. <https://resources.careersandenterprise.co.uk/browse-category/gatsby-benchmarks>

Csirke, A., & Jaššová, M. (Eds.). (2023a). *Sborník příkladů dobré praxe v oblasti rozvoje kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním vzdělávání*. <https://kymcimbyt.cz/wp-content/uploads/2023/04/ka210-sch-000031349-sbornik-dobra-praxe.pdf>

Csirke, A., & Jaššová, M. (2023b). *Zpráva o rozvoji kariérového vzdělávání na základní škole a v předškolním věku*. <https://kymcimbyt.cz/wp-content/uploads/2023/04/ka210-sch-00003134-zprava-o-rozvoji.pdf>

Jaššová, M., & Csirke, A. (2023). *Kariérová výchova na základnej škole a v predškolskom vzdělávání*. <https://kymcimbyt.cz/wp-content/uploads/2023/04/ka210-sch-000031349-karierova-vychova.pdf>

Autorka

doc. PhDr. Iva Kirovová, Ph.D.

Česká asociace psychologů práce a organizace, z. s.

Sdružení pro kariérové poradenství a kariérový rozvoj, z. s.

iva.kir@email.cz

Citujte

Kirovová, I. (2023). Recenze publikačních výstupů projektu Profesní rozvoj učitelů prostřednictvím spolupráce ve prospěch kariérového vzdělávání všech žáků. *Kariérové poradenství v teorii a praxi*, 12(23), 58–62. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.htm>